

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ ПРИБУТКУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В ході роботи проаналізовано різні погляди вчених на визначення прибутку. Виконано їх узагальнення та надано відповідні висновки.

Ключові слова: прибуток, комерційна діяльність, дохід

Abstract

In the course of work, various views of scientists on the definition of profit were analyzed. Their generalization has been completed and the relevant conclusions are given

Keywords: profit, commercial activity, income

Вступ

Прибуток є основною метою діяльності комерційного підприємства, тому його дослідження є невід'ємною частою будь якого аналізу діяльності компанії. Проте для виконання даних дослідження є необхідність розуміти сутність поняття, яке досліджується, і саме тут можуть виникнути деякі проблеми. Прибуток як економічна категорія, існує вже достатньо довгий час, тому створено багато точок зору щодо його дефініції. Через таку ситуацію, іноді важко чітко окреслити і зрозуміти дане поняття. Зважаючи на це його аналіз та узагальнення є надзвичайно актуальними на сьогоднішній день. Предметом дослідження є різноманітні точки зору на поняття прибутку. Даній тематиці присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: Ж.Б. Сея, А. Сміта, І. А. Бланка, С.Ф. Покропивного, Л.І. Шваба, Н.М. Бондара, К.Маркса та інших.

Метою роботи є систематизація підходів до визначення сутності прибутку.

Результати дослідження

Для ґрунтовного дослідження поняття прибутку необхідно дослідити, що саме особою являє ця категорія. Для цього розглянемо різноманітні думки різних вчених на дану проблему. Адам Сміт пише, що «прибуток – це частина вартості, що залишається після вирахування ренти та заробітної плати». Іншими словами він говорить, що прибуток, це те що залишається, після того, як підприємець розраховується зі всіма витратами, які було понесені під час виробництва продукції [1].

В той же самий час Ж.Б. Сей розглядав прибуток, як винагороду підприємця, що складається з 2 частин: 1 частину він отримував за вкладений ним у підприємство капітал, а 2 за свої «промислові здібності, талант, дух порядку та управління» [2]. Якщо порівняти 1 та 2 визначення, то ми бачимо деяку схожість, проте у випадку Ж.Б. Сея присутній пункт індивідуальних якостей підприємця, чого у А. Сміта не має. Проте прибуток і капітал присутній в обох випадках.

У середині ХІХ ст. набуває розвитку теорія додаткової вартості К. Маркса. У вигляді перетвореної форми додаткової вартості виступає прибуток, який виступає основним стимулом діяльності підприємця. Прибуток утворюється як надлишок виручки над витратами капіталу, який безоплатно привласнюється власниками засобів виробництва. Джерелом прибутку К. Маркс визначає додатковий продукт, який створюється у сфері виробництва і реалізовується у сфері обігу. Перетворення додаткової вартості на прибуток пов'язане з тим, що підприємець витрачає свій капітал не лише на придбання робочої сили, а й на отримання засобів виробництва, без яких неможливі виробничий процес і створення додаткової вартості. Тому «додаткова вартість, як породження всього авансованого капіталу набуває перетвореної форми прибутку» [3].

Сучасні вчені-економісти визначають прибуток, як категорії добробуту, тобто ступенем покращення добробуту підприємства за певний проміжок часу. Так, на думку Дж. Хікса «мета визначення прибутку на практиці полягає в тому, щоб дати людям уявлення про суму, яку вони можуть витратити на споживання, не стаючи біднішими.» Згідно з цією ідеєю, прибуток людини слід визначити як максимальну суму, яку вона може витратити упродовж тижня за умови, що її добробут до кінця даного тижня не зменшиться порівняно з початком [4]. Можна стверджувати, що дане визначення прибутку може бути застосоване до будь-якого суб'єкта господарювання.

Інший погляд на прибуток мають фахівці американського інституту бухгалтерів, які стверджують, що «прибуток...є величиною, яка одержується шляхом віднімання з доходів або виручки собівартості реалізованої продукції, інших витрат та збитків...» [5]. Натомість фахівці Американського інституту присяжних бухгалтерів вважають, що «чистий прибуток (чистий збиток) – це перевищення (дефіцит) доходів над витратами за звітний період...» [6].

На сьогоднішній день багато сучасників економістів трактують прибуток від господарської діяльності, як перевищення доходів над витратами.

Зокрема, С.Ф. Покропивний [7], Л.І. Шваб [8] та Н.М. Бондар [9] розглядають прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства. О.О. Гетьман та В.М. Шаповал роблять висновок, що «прибуток представляє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції» [10, 387].

Біла О.Г. визначає прибуток, як «позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість виробленої продукції, рівень собівартості» [11]. В даному випадку ми бачимо, що прибуток являється прямою характеристикою ефективності роботи підприємства. Такий підхід дозволяє достатньо легко оцінити ефективність роботи підприємства в цілому.

Окремі автори визначають прибуток як кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається як різниця між валовим доходом та валовими витратами, отриманими впродовж здійсненої ризикової та суспільно-корисної діяльності [12]. В роботі [13] прибуток визначається як кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність роботи.

Оцінивши різноманітні бачення вчених та узагальнивши їх, можна зазначити узагальнене визначення поняття прибутку: прибуток – це позитивний результат діяльності, яким розпоряджається один або кілька власників підприємства, що вираховується шляхом відрахування від валового доходу валових витрат.

ВИСНОВКИ

Отже, якщо проаналізувати наведені визначення можна побачити, що раніше вчені робили акцент на фізичній особі, тобто на капіталісті, який вкладав капітал та отримував з цього прибуток, крім того деякі вчені відзначають, що він отримував його також за власні підприємницькі здібності. Проте на сьогодні прибуток більше досліджується з точки зору юридичної особи, а саме підприємства, проте якщо ж розглянути сутність першого та другого підходів, то виявиться, що суттєвої різниці не має. Узагальнення існуючих підходів надало можливість визначити прибуток як позитивний результат діяльності, яким розпоряджається один або кілька власників підприємства, що вираховується шляхом відрахування від валового доходу валових витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адам С. Дослідження про природу і причини багатства народів / Сміт Адам. – Київ: Ексмо, 2016. – 1056 с.
2. Сей Ж. Б. Трактат по політичній економії / Жан- Батіст Сей. – Київ: Справа, 2009. – 232 с.
3. Карл М. Капітал / Маркс Карл. – Київ: АСТ, 2014. – 832 с.
4. Хикс Дж. Стоимость и капитал / Дж. Хикс. – М.: Прогресс, 1993. – 488 с.
5. Proceeds, Revenue, Income, Profit and Earnings. Accounting Terminology Bulletin [Електронний ресурс] // Committee on Terminology. AIA. – 1955. – Режим доступу до ресурсу: http://3197d6d14b5f19f2f4405e13d29c4c016cf96cbbfd197c579b45.r81.cf1.rackcdn.com/collection/papers/1950/1955_0301_AccountingProceeds.pdf.
6. APB Opinion. No.10.Omnibus Opinion [Електронний ресурс] // American Institute of Certified Public Accountants. – 1966. – Режим доступу до ресурсу: http://www.fasb.org/jsp/FASB/Document_C/DocumentPage?cid=1176156418731&acceptedDisclaimer=true.
7. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник. / С. Ф. Покропивний – [2-ге вид. перероб та доп.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 352 с.
8. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник/ Л.І. Шваб - [4-те вид.]. – К.: Каравела, 2013. – 584 с
9. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник./Н.М. Бондар – К.: Видавництво А.С.К., 2014. – 400 с.

10. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посібник/ О.О. Гетьман – К.:Центр навч. літератури, 2012. – 488 с.
11. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навч. посібник / О.Г. Біла. – Львів: Магнолія, 2018. – 383 с.
12. Єпіфанова І. Ю. Фактори зростання прибутку підприємства [Текст] / І. Ю. Єпіфанова, В. С. Гуменюк // Молодий вчений. - 2016. - № 7(34). - С. 46-49.
13. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.

Владислав Олександрович Слюсар – студент групи МОф-146, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vladslyusar@gmail.com

Науковий керівник: **Ірина Юріївна Єпіфанова** – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Vlad A. Slyusar - Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: vladslyusar@gmail.com

Supervisor: **Iryna Yu. Yepifanova** - Cand. Sc. (Econ), Assistant Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia